

Opinion of Students of Medical Sciences about Educational Facilities in Isfahan Azahra Hospital

M. Mehtari Arani (PhD)¹ , S. Vesal (MA Student)² , M. Sharif khah (PhD)^{3*}

1. Department of Management, Payam Noor University, Iran.
2. Department of Management, Payam Noor University, Iran.
3. Azahra Hospital, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran.

Article Info

ABSTRACT

Article Type:
Research Article

Received: Dec 27th2020

Revised: Mar 14th2021

Accepted: Mar 18th2021

Background and Objective: Although the clinical training is a major part of medical education treatment -related forms, There are several problems is difficult achieving educational goals in the clinical setting. This study was conducted to evaluate the status of educational facilities in Azahra hospital.

Methods: This cross-sectional study. 430 people between 2017 and 2018 interns and externs student of Isfahan University of Medical Sciences were included in the fields of general medicine, nursing, midwifery, radiology, anesthesia and operating room. Data checklists were designed self-observation and study documents. For questionnaire data analysis was used indices of descriptive and inferential statistics in SPSS software.

Findings: Total students' satisfaction of Azahra hospital training facilities (Educational and Research Services, 44 %, diagnostic and therapeutic services 43.5 % and support Services 37.5 %). Satisfaction educational group, library, hospitals extent of disease, collaboration of diagnostic departments, classrooms, medical records and audio visual service was good (50-70%). In contrast, satisfaction of research services, equipment clinical education, clinical departments, organization of training rooms, locker pavilion and reception, parking and security was very poor (less than 20%).

Conclusion: View of today in the world perspective' college students is essential quality monitoring. Given the extent of the teaching hospital and many

---

*Corresponding Author: M .Sharifkhah (PhD)

Address Azahra Hospital, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran

Tel: 03138222020 Email: mostafa.sharifkhah@yahoo.com

---

students are learning in more than 35 academic and professional degree, in this regard attention training is very essential.

Keywords: *Educational Facilities, Hospital, Student*

Cite this article: M. Mehtari Arani. Opinion of Students of Medical Sciences about Educational Facilities in Isfahan Azahra Hospital. Medical Education Journal, 2021; vol9 (no 1): page 46-58.

© The Author(s).

Publisher: Babol University of Medical Sciences

امکانات آموزشی بیمارستان الزهرا (س) اصفهان از نظر دانشجویان گروه های مختلف علوم پزشکی

محمد مهتری آرانی^۱(PhD)، سحر وصال (MA Student)^۲، مصطفی شریف خواه(PhD)^{۳*}

۱. گروه مدیریت، دانشکده مدیریت، دانشگاه پیام نور، ایران.
۲. گروه مدیریت، دانشکده مدیریت، دانشگاه پیام نور، ایران.
۳. مرکز آموزشی درمانی الزهرا (س)، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، ایران.

اطلاعات مقاله

چکیده

سابقه و هدف: با اینکه آموزش بالینی اصلی ترین بخش آموزش علوم پزشکی مرتبط با درمان را تشکیل می دهد، وجود مشکلات متعدد، دستیابی به اهداف آموزشی را در محیط های بالینی با مشکل مواجه ساخته است. مطالعه حاضر با هدف بررسی وضعیت امکانات آموزشی بیمارستان الزهراء اصفهان انجام شد. **مواد و روش ها:** این مطالعه توصیفی- تحلیلی و به صورت مقطعی انجام شد. ۴۳۰ نفر دانشجوی کارآموز و کارورز سال های ۹۶ و ۹۷ دانشگاه علوم پزشکی اصفهان (پزشکی عمومی، پرستاری، مامایی، رادیولوژی، هوشبری و اتاق عمل) وارد مطالعه شدند. ابزار جمع آوری اطلاعات چک لیست خودساخته بود. برای تجزیه و تحلیل داده های پرسشنامه از شاخص های آمار توصیفی و آمار استنباطی در محیط نرم افزار SPSS استفاده شده است.

یافته ها: رضایتمندی دانشجویان از امکانات آموزشی بیمارستان الزهراء در مجموع ۴۱٪ است. (خدمات آموزشی و پژوهشی ۴۴٪، خدمات درمانی و تشخیصی ۴۳/۵٪ و خدمات پشتیبانی ۳۷/۵٪ رضایتمندی از گروه های آموزشی، کتابخانه، میزان بیماری دهی بیمارستان، همکاری بخش های تشخیصی، فضای کلاس ها، مدارک پزشکی و سمعی بصری خوب بوده (۵۰٪-۷۰٪). در مقابل رضایتمندی از خدمات پژوهشی، تجهیزات و وسایل

نوع مقاله:
مقاله پژوهشی

دریافت: ۹۹/۱۰/۷
اصلاح: ۹۹/۱۲/۲۴
پذیرش: ۹۹/۱۲/۲۸

این مقاله مستخرج از طرح پژوهشی مصوب معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان به شماره ۲۹۲۲۲۵ می باشد.

* نویسنده مسئول مقاله: دکتر مصطفی شریف خواه

آدرس: ایران، اصفهان، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، مرکز آموزشی درمانی الزهرا (س)، حوزه ریاست.

آموزش بالینی، بخش های بالینی، سازماندهی فضای آموزشی، پویون و دریافت کمد، پارکینگ و حراست بسیار نامناسب بود (کمتر از ۲۰ درصد).

نتیجه گیری: امروزه در جهان دیدگاه دانشجویان عامل ضروری پایش کیفیت در دانشگاه ها محسوب می شود. با توجه به وسعت بالای این بیمارستان آموزشی و تعداد زیاد دانشجویان در حال آموزش آن در بیش از ۳۵ رشته تحصیلی تخصصی توجه مسئولین آموزش در این راستا بسیار ضروری است.

واژه های کلیدی: امکانات آموزشی، بیمارستان، دیدگاه دانشجویان

استناد: محمد مهتری آرائی. امکانات آموزشی بیمارستان الزهرا (س) اصفهان از نظر دانشجویان گروه های مختلف علوم پزشکی. دوفصلنامه آموزش پزشکی، سال ۱۳۹۹؛ شماره ۹ (دوره ۱): صفحه ۴۶-۵۸.

© The Author(s)

Publisher: Babol University of Medical Sciences

سابقه و هدف

نظام آموزش عالی به عنوان طلایه دار رشد و ارتقای سطح علمی و فرهنگی جوانان یکی از اصلی ترین و نقش آفرین ترین ارگان های سازنده و شکل دهنده رشد و آینده هر کشور است. حساسیت بالای این مقوله موجب گردیده که دولت ها سرمایه گذاری کلان در این بخش را در اولویت قرار دهند (۱). همانند رشته های دیگر، تعداد دانشجویان علوم پزشکی در سال های اخیر سیر صعودی داشته است. افزایش کمی این دانشجویان بدون در نظر گرفتن بهبود کیفیت آموزش و کسب مهارت های لازم می تواند اثرات نامطلوبی بر جامعه پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی بگذارد (۲-۵). مهارت در انجام اقدامات بالینی از ضروریات حرفه های علوم پزشکی و طبابت است. کسب صلاحیت لازم در این زمینه، مستلزم صرف زمان، شکلیایی و تمرین در یک بستر مناسب است (۶). علی رغم اینکه آموزش بالینی اصلی ترین بخش آموزش علوم پزشکی مرتبط با درمان را تشکیل می دهد، مطالعات مختلف نشان داده است که وجود مشکلات متعدد از جمله ناهماهنگی بین دروس نظری و کار بالینی، مشخص نبودن اهداف آموزش بالینی و کمبود امکانات آموزشی و رفاهی، دستیابی به اهداف آموزشی را در محیط های بالینی با مشکل مواجه ساخته است (۷).

نتایج پژوهش انجام شده توسط امام قلی و همکاران در رابطه با وضعیت امکانات آموزشی بیمارستان ها نشان داد اکثر دانشجویان امکانات آموزشی بیمارستان ها را در سطح متوسط ارزیابی کردند. در نتیجه گیری این مطالعه آمده است، اگر چه امکانات آموزشی بیمارستان ها در سطح متوسط ارزیابی گردیده، اما تقویت جنبه های مثبت و اصلاح نواقص و نقطه ضعف ها می تواند گامی موثر در راستای ارتقای کیفیت آموزش بالینی باشد، بنابراین بهبود امکانات و تجهیزات از مهمترین وظایف مسئولین دانشگاه ها جهت پیشرفت آموزش بالینی و ارتقاء علمی و عملی دانشجویان می باشد (۷). حسینی و همکاران در پژوهشی در زمینه وضعیت آموزش بالینی بیان می دارند از دیدگاه دانشجویان پرستاری، وضعیت آموزش بالینی به ویژه در زمینه های ارزشیابی مری و دانشجوی و برنامه ریزی آموزشی خوب ولی در زمینه محیط بالینی و تسهیلات رفاهی و آموزشی ضعیف بوده است. پیشنهاد می گردد اقدامات مناسب برای فراهم آوردن امکانات و تجهیزات مورد نیاز دانشجویان در محیط بالینی انجام گیرد (۸). کبریایی و همکار در نتایج پژوهش خود پیشنهاد می کند برای کاهش شکاف های آموزشی، کارگاه های آموزشی نحوه خدمت به مشتریان و برقراری ارتباط با آنان و نیز کارگاه هایی در جهت افزایش مهارت های فنی کارکنان برگزار شود، و برای بهبود وضعیت ظاهری، فضاها و امکانات آموزشی، منابع بیشتری تخصیص یابد (۵). علا و همکار در بررسی رضایتمندی دانشجویان در حیطه هایی چون نحوه آموزش مهارت های بالینی در اداره شرایط خاص اورژانسی، نحوه آموزش فرایندهای عملی، میزان موافقت شرکت کنندگان در مورد افزایش طول دوره اورژانس و در نهایت رتبه بندی بخش اورژانس توسط کاورزان می گویند، هرچند در مقایسه با مطالعات قبلی در همین مرکز، میزان رضایتمندی دانشجویان از وضعیت آموزشی افزایش یافته بود، ولی وضعیت فعلی نیز با حد ایده آل فاصله دارد (۶). مرور نتایج مطالعات دیگر نشان داد، بررسی امکانات آموزشی در همه بیمارستان ها ضروری ست. بیمارستان الزهراء (س) با داشتن ۴۲ بخش تخصصی و فوق تخصصی و نزدیک به ۱۰۰۰ تخت، یکی از بزرگترین بیمارستان های کشور و بزرگترین بیمارستان دانشگاهی مرجع در استان اصفهان و استان های مجاور محسوب می شود. با توجه به وسعت بالای این بیمارستان آموزشی و تعداد زیاد دانشجویان در حال آموزش آن در بیش از ۳۵ رشته تحصیلی، تخصصی و پژوهشی در زمینه امکانات آموزشی این بیمارستان بسیار ضروری به نظر می رسد. لذا مطالعه حاضر با هدف بررسی وضعیت امکانات آموزشی بیمارستان الزهراء اصفهان انجام شد.

مواد و روش ها

این مطالعه از نوع توصیفی- تحلیلی و به صورت مقطعی انجام شد. دانشجویان کارآموز و کارورز سال های تحصیلی ۹۷-۹۶ دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در رشته های پزشکی عمومی، پرستاری، مامایی، رادیولوژی، هوشبری و اتاق عمل که حداقل یک نیم سال کامل کارآموز در بیمارستان الزهراء بوده اند، وارد مطالعه شده و دانشجویانی که به هر دلیل مایل به همکاری نبودند از مطالعه خارج شدند. با استفاده از فرمول نمونه گیری کوکران و با توجه

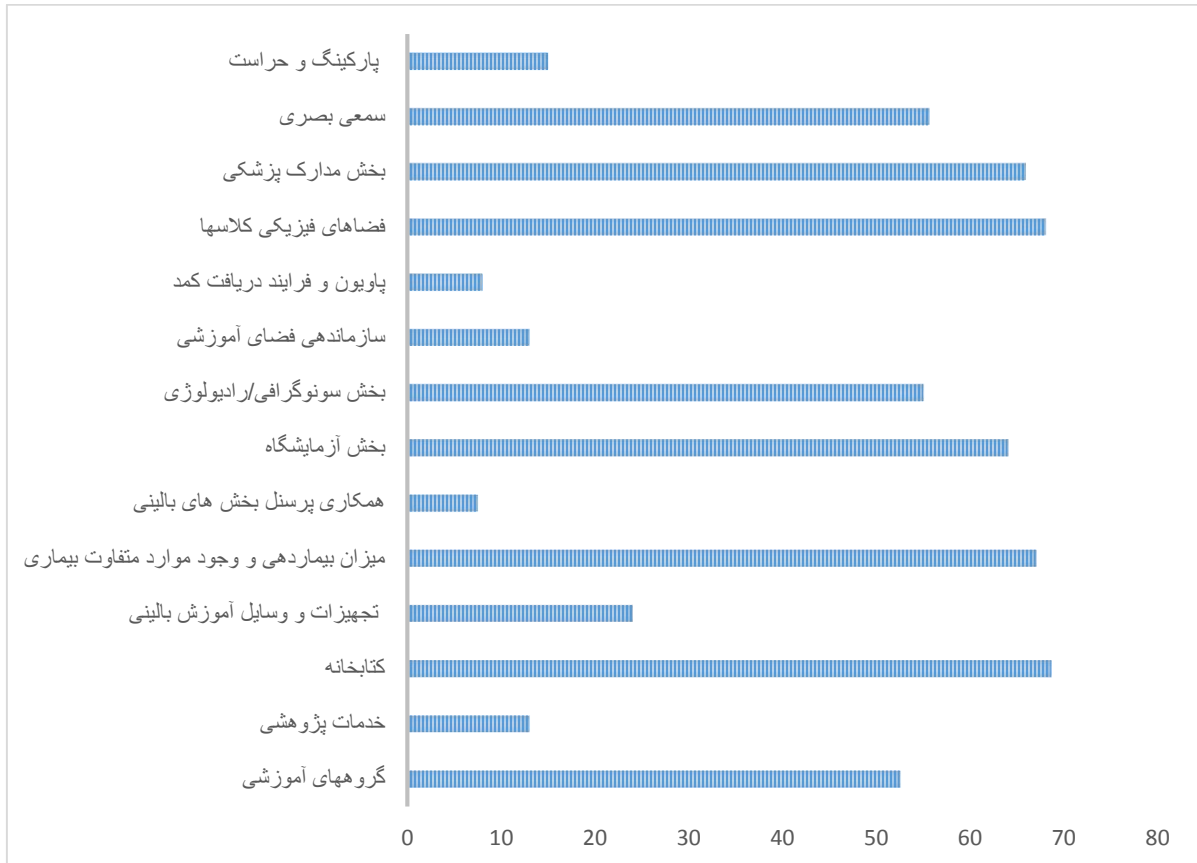
به برآوردی از مطالعات دیگر (۷) حجم نمونه ۴۳۰ نفر بدست آمد. با توجه به توزیع دانشجویان در ۶ رشته تحصیلی، نمونه گیری در ادامه به صورت خوشه ای و با توجه به حجم نمونه (تعداد پذیرش دانشجو در هر رشته) انجام گردید. به صورتی که از هر یک از گروه های پزشکی عمومی (۱۰۰ نفر)، پرستاری (۱۰۰ نفر)، مامایی (۸۰ نفر)، رادیولوژی (۵۰ نفر)، هوشبری (۵۰ نفر) و اتاق عمل (۵۰ نفر) به صورت زیر وارد مطالعه شدند. ابزار جمع آوری اطلاعات چک لیست خودساخته ای توسط محقق که با مشاهده و مطالعه اسناد و مدارک طراحی شد (۷-۹). روایی و پایایی چک لیست ها توسط مسئول امور دانشجویی بیمارستان الزهرا مورد مطالعه و تأیید قرار گرفت. همچنین پرسشنامه به صورت پایلوت توسط ۱۰ نفر از دانشجویان تکمیل و نظرات ایشان در فرمت نهایی پرسشنامه لحاظ گردید. برای تجزیه و تحلیل داده های پرسشنامه از شاخص های آمار توصیفی و استنباطی در محیط نرم افزار SPSS استفاده شده است. در سطح آمار توصیفی از فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار به منظور توصیف واقعیت های جمع آوری شده استفاده گردید.

یافته ها

تعداد ۴۳۰ پرسشنامه بین دانشجویان رشته های پزشکی عمومی، پرستاری، مامایی، رادیولوژی، هوشبری و اتاق عمل توزیع گردید که از پرسشنامه های جمع آوری شده، تعداد ۳۷۰ عدد اطلاعات کامل داشته (نرخ پاسخ دهی ۸۶٪) و اطلاعات آن ها وارد نرم افزار SPSS شد. نظرات دانشجویان پزشکی عمومی (۸۰ نفر)، پرستاری (۸۴ نفر)، مامایی (۸۱ نفر)، رادیولوژی (۴۲ نفر)، هوشبری (۴۳ نفر) و اتاق عمل (۴۰ نفر) وارد مطالعه شد. از این افراد ۳۲٪ (ترم ۴-۵)، ۴۶٪ (ترم ۶-۷)، ۱۲٪ (ترم ۸) و ۱۰٪ (اینترن) بودند. درصد رضایتمندی و متوسط نمره رضایتمندی دانشجویان از واحدهای ارائه دهنده خدمات و امکانات آموزشی و پژوهشی به ایشان در بیمارستان الزهرا در جدول و نمودار شماره ۱ آمده است. از دیدگاه دانشجویان بیمارستان الزهراء مناسب ترین بخش های بالینی از نظر امکانات و فضای آموزشی اورژانس (۴۲٪)، اطفال (۳۹٪) و ارتوپدی (۳۲٪) و نامناسب ترین بخش های بالینی از نظر امکانات و فضای آموزشی داخلی (۳۸٪)، جراحی (۳۳٪)، عفونی (۲۷٪)، زنان (۲۷٪)، قلب (۲۶٪) و جراحی اعصاب (۱۹٪) است. بین رضایتمندی دانشجویان و رشته تحصیلی تفاوت معناداری مشاهده نشد. تنها در زمینه " فضاهای فیزیکی مربوط به پایوبن و فرایند دریافت کمد وسایل دانشجویان " نمره رضایتمندی دانشجویان پزشکی به طور معناداری از دیگر گروه ها کمتر بود. ($P < 0.05$)

جدول شماره ۱: درصد رضایتمندی دانشجویان از واحدهای ارائه دهنده خدمات و امکانات آموزشی و پژوهشی بیمارستان الزهرا(س) اصفهان

نوع خدمات					خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
آموزشی و پژوهشی	خدمات گروههای آموزشی	۱۳/۷	۱۶/۷	۶۱	۸/۶	۰			
	دسترسی و استفاده از خدمات پژوهشی	۳۳/۳	۱۶	۴۴/۴	۶/۳	۰			
	کتابخانه بیمارستان در زمینه تعداد و کیفیت منابع، فضای فیزیکی و همکاری پرسنل	۴/۶	۱۱/۱	۳۳/۳	۴۴/۴	۶/۶			
درمانی و تشخیصی	تجهیزات و وسایل آموزش بالینی	۲۲/۲	۲۷/۸	۱۵/۳	۲۷/۸	۷			
	میزان بیماردهی و وجود موارد متفاوت بیماری	۱۱/۱	۵/۶	۳۳/۳	۳۳/۳	۱۶/۷			
	همکاری پرسنل بخش های بالینی	۵۵/۶	۵/۶	۲۷/۸	۱۱/۱	۰			
	همکاری بخش آزمایشگاه	۰	۱۶/۷	۴۴/۴	۲۷/۸	۱۱/۱			
پشتیبانی	همکاری بخش سونوگرافی/رادیولوژی	۱۶/۲	۶	۵۵/۶	۲۲/۲	۰			
	سازماندهی فضای آموزشی	۲۷/۸	۲۲/۲	۵۰	۰	۰			
	فضاهای فیزیکی مربوط به پایون و فرایند دریافت کمد وسایل دانشجویان	۵۵/۶	۱۱/۱	۳۳/۳	۰	۰			
	فضاهای فیزیکی مربوط به کلاسهای آموزشی	۰	۱۶	۵۴/۲	۲۱/۸	۸			
	همکاری بخش مدارک پزشکی بیمارستان و دسترسی به پرونده ها در صورت نیاز	۵/۱	۱۲	۴۴	۳۳	۶			
	خدمات سمعی بصری	۱۰	۱۱/۱	۳۵/۵	۳۲/۲	۹			
	خدمات مربوط به پارک خودرو اعم از دریافت کارت پارکینگ و حراست	۲۷/۸	۱۶/۷	۴۴/۴	۱۲/۱	۰			
جمع کل	۲۰/۴	۱۳/۹	۴۱/۱	۲۰	۴/۶				

نمودار شماره ۱: نمره متوسط رضایتمندی از واحدهای ارائه دهنده خدمات و امکانات آموزشی و بیمارستان الزهرا اصفهان

بحث و نتیجه گیری

آموزش بالینی فرصتی را برای دانشجویان فراهم می‌سازد تا دانش نظری را به مهارت های ذهنی، روانی و حرکتی متنوعی که برای مراقبت از بیمار ضروری است، تبدیل کنند (۱۱ و ۱۰). در این راستا بیمارستان ها تنها محلی برای کسب مهارت های بالینی نیست بلکه امکان بیان ایده ها، نگرش ها و شکل دهی هویت حرفه ای و وظایف شغلی در آینده را فراهم می‌آورد (۱۲ و ۷) و نیازمند تامین جامع امکانات و تجهیزات محیط بالینی است (۱۳). دانشجویان به عنوان دریافت کنندگان خدمات آموزشی، بهترین منبع برای شناسایی مشکلات آموزش بالینی در بیمارستان هستند زیرا حضور و تعاملی مستقیم و بی واسطه با این فرآیند دارند (۱۴ و ۱۵). مطالعه حاضر به منظور بررسی مشکلات آموزشی بیمارستان الزهرا اصفهان، نظرات دانشجویان استفاده کننده از این خدمات را ارزیابی نمود. نتایج این مطالعه نشان داد رضایتمندی دانشجویان از امکانات آموزشی بیمارستان الزهرا در مجموع ۴۱٪ است. دانشجویان از خدمات آموزشی و پژوهشی ۴۴٪، خدمات درمانی و تشخیصی ۴۳/۵٪ و خدمات پشتیبانی ۳۷/۵۸٪ رضایت داشته اند. در این میان رضایتمندی از گروه های آموزشی، کتابخانه، میزان بیماری دهی بیمارستان، همکاری بخش آزمایشگاه، همکاری بخش رادیولوژی، فضای فیزیکی کلاس ها، بخش مدارک پزشکی و واحد سمعی بصری خوب بوده و بین ۵۰ تا ۷۰ درصد گزارش شد. در مقابل رضایتمندی از خدمات پژوهشی، تجهیزات و وسایل آموزش بالینی، همکاری بخش های بالینی، سازماندهی فضای آموزشی، پاپیون و

فرایند دریافت کمد، پارکینگ و حراست بسیار نامناسب بوده و کمتر از ۲۰ درصد می باشد. سایر مطالعات انجام شده در ایران نیز مشکلات محیط بالینی را گزارش نموده اند. در این مطالعات آمده است که نیمی از دانشجویان از امکانات و تجهیزات در محیط خود رضایت نداشته و یا دیدگاه آن ها در این مورد منفی بوده است (۱۴ و ۱۲). در مطالعه حاضر اکثریت دانشجویان گزارش کردند که بین اهداف آموزشی و انتظارات پرسنل بخش، هماهنگی وجود ندارد. بیشتر مطالعات انجام شده در این زمینه نیز مؤید این یافته است (۱۱-۱۴). در مطالعه خرسندی، عدم هماهنگی کارکنان بیمارستان با مربی و دانشجو و عدم رعایت حقوق فردی و عدم ارتباط مناسب پرسنل بیمارستان با مربی و دانشجو، از مهم ترین مشکلات آموزش بالینی بوده است (۱۶). در پژوهش حاضر، یکی از مواردی که از نظر بسیاری از دانشجویان موجب نارضایتی ست، خدمات و همکاری پرسنل بخش های بالینی بوده است. شهبازی و چراغی نیز در مطالعات خود نقش پرسنل بهداشتی را در آموزش بالینی بد توصیف کرده اند (۱۷ و ۱۸). در مطالعه غیاثوندیان، ۶۳ درصد از دانشجویان از عدم همکاری بخش و برخورد نامناسب برخی از پرسنل و حتی عدم رضایت از کارآموزی را بیان داشتند که نتایجی مشابه با نتایج مطالعه ما داشتند (۱۹). در مطالعات مختلف عدم رضایت از پرسنل مربوط به عدم هماهنگی کارکنان با مربی و دانشجو، عدم رعایت احترام از طرف پرسنل و سرپرستاران نسبت به دانشجو، عدم حمایت دانشجو توسط پرسنل، تندخو و عصبانی مزاج بودن پرسنل و عدم بازخورد مناسب از طرف آن ها به دانشجویان بوده است، که می تواند موجب بی علاقه‌گی دانشجو نسبت به یادگیری و ایجاد نگرش منفی در وی گردد (۲۲-۲۰). پرسنل شاغل می توانند در بسیاری از موارد به شکل غیر مستقیم بر روند آموزش بالینی تأثیر بگذارند و حتی گاهی اوقات، نقش و جایگاه مربی را کم رنگ سازند و متخصصین از آن ها به عنوان عامل پنهان مؤثر بر آموزش بالینی یاد کرده اند (۲۳). علت نارضایتی از پرسنل می تواند عدم آشنایی پرسنل با شرح وظایف و برنامه های آموزشی دانشجویان در فیلدهای مربوطه باشد که نیازمند همکاری بیشتر برنامه ریزان آموزشی و درمانی و برگزاری جلسات و دوره های بازآموزی برای ایجاد انگیزه و مسئولیت در پرسنل برای شرکت در آموزش دانشجویان و برقراری ارتباط مناسب میان پرسنل و دانشجویان می باشد. همچنین جلب همکاری پرسنل بهداشتی- درمانی و توجیه جایگاه دانشجو برای آن ها می تواند گامی مهم در برطرف شدن این مشکل باشد (۲۰). در این راستا دانشجویان از خدمات و همکاری بخش های پاراکلینیک رضایت داشته و همکاری بخش مدارک پزشکی را مناسب دانسته اند. یکی از مواردی که نارضایتی بالای دانشجویان را نشان می دهد خدمات پژوهشی ست (۱۳٪). این در حالی است که دانشجویان از خدمات مربوط به گروه های آموزشی رضایت دارند (۵/۵۲٪) و می توان نتیجه گرفت که دانشجویان مستقیماً به خلأ خدمات پژوهشی اشاره داشته اند. نتایج نشان داد میزان رضایتمندی دانشجویان از سازماندهی و فضای کلاس های آموزشی مستقر در بیمارستان ۱۳ درصد بوده است. باید توجه داشت یکی از عوامل مهم و مؤثر بر یادگیری و جز جدایی ناپذیر فرایند تدریس فضای فیزیکی آموزش است (۲۴ و ۲۵)، ولی علی رغم اهمیت آن در امر آموزش بالینی، در برنامه ریزی آموزشی به این مقوله کمتر توجه می شود. اندازه و مساحت کلاس فضای آموزشی به عنوان یکی از مهمترین اجزاء محیط فیزیکی است که در یک محیط آموزشی نیازمند بررسی می باشد (۱۲). در مراکز آموزشی- درمانی لازم است فضاهایی مجزا برای انجام بحث های گروهی و تبادل نظر وجود داشته باشد و عدم وجود چنین فضاهای مجزایی باعث از بین رفتن موقعیت ایجاد تجربه ی آموزش بر مبنای بیمار می داند. بنابراین وجود چنین مکان هایی در کلیه ی مراکز آموزشی- درمانی تأکید می شود (۲۶). در تحقیقی که توسط نیکنام و همکارانش در سال ۸۳ انجام شده است، از دیدگاه دانشجویان و مربیان پرستاری، عدم دسترسی به سالن های کنفرانس و وسایل سمعی- بصری از جمله مشکلات جدی در آموزش بالینی به شمار می آید (۷ و ۲۷). با توجه به مطالعات دیگر در بیمارستان الزهرا وجود کلاس های متعدد و هماهنگی مناسب خدمات سمعی بصری توانسته رضایت نسبتاً خوب دانشجویان را به همراه آورد. از طرفی وجود محل مناسب برای استراحت و کمد برای قراردادن وسایل دانشجویان از وضعیت خوبی برخوردار نبود که نتایج این پژوهش با مطالعه ای مشابه در این زمینه همخوانی دارد (۲۷). البته در این رابطه تفاوتی بین نظرات دانشجویان پزشکی و دانشجویان رشته های دیگر وجود دارد. میزان نارضایتی دانشجویان پزشکی از وضعیت کمد و پابویون کمتر است که می تواند به علت استفاده بیشتر دانشجویان پزشکی از پابویون باشد. در این رابطه بسیاری از دانشجویان در قسمت ارائه سایر نقطه نظرات پرسشنامه از وضعیت پابویون بخش ها ابراز نارضایتی شدید داشتند و امکانات پابویون اورژانس را بسیار نامناسب دانسته اند. یکی از دانشجویان می نویسد "امکانات پابویون اورژانس با کشیک های ۳۰ ساعته قابل تحمل نیست ...." اکثریت دانشجویان تنوع بیماران جهت آشنایی با موارد مختلف را در سطح خوب (۶۷٪) ارزیابی کردند که مطمئناً این امر می تواند در کسب مهارت های بالینی و تطبیق دانش های تئوری با مهارت ها ی ذهنی و روانی برای مراقبت از بیمار که یکی از اهداف آموزش بالینی است، تأثیرگذار باشد. بیماردهی خوب با همراهی مناسب و نظارت دوستانه و حمایت کننده، تجارب بالینی را برای دانشجویان لذت بخش نمایند (۲۰). از نظر دانشجویان فضای فیزیکی کلاس های آموزشی بیمارستان الزهرا وضعیت مناسبی دارد اما دانشجویان وضعیت تجهیزات پزشکی و وسایل آموزش بالینی را مناسب ندانسته اند و میزان رضایت کلی در این رابطه ۲۴ درصد بوده است. در تحقیق دل آرام و همکاران در سال ۸۲ عدم استفاده از وسایل کمک آموزشی به عنوان مهم ترین ضعف آموزش بالینی توسط دانشجویان بیان شد (۱۳). با توجه به این که یادگیری از طریق شیوه های مختلف و نوین آموزشی صورت می گیرد

و از متون نظریه ها و دستور العمل های یادگیری استفاده می شود (۳۰-۲۸). لازم است مسئولین به این امر هم توجه بیشتری کرده و با فراهم ساختن وسایل کمک آموزشی و تقویت مراکز مهارت های بالینی در بیمارستان ها دانشجویان را در کسب مهارت ها یاری کنند. بودجه ی کافی جهت تهیه ی مجلات و کتب جدید و استفاده از کتابخانه ی بیمارستان نیز یکی از عوامل تسهیل کننده آموزش بالینی است (۲۰). در این مطالعه اکثریت دانشجویان از کتابخانه بیمارستان (تعداد و کیفیت منابع، فضای فیزیکی و همکاری پرسنل از تنوع مجلات و نحوه ی دسترسی) رضایتمندی داشتند که با برخی از پژوهش ها همخوانی دارد (۲۰ و ۱۳). نتایج پژوهش جورابچی در زمینه ی آموزش بالینی در رشته مامایی نیز نشان داد در خصوص تسهیلات موجود در محیط آموزش بالینی، بالاترین رقم مربوط به وجود کتابخانه در محیط های بالینی است (۳۱). لازم به ذکر است که در پژوهش حاضر برخی از دانشجویان از اینکه کتب طبی در بخش های بالینی به خصوص در اورژانس در دسترس نیست، ابراز نارضایتی کرده اند که می تواند یکی از پیشنهادات برای مسئولین باشد. دانشجویان به طور خاص در قسمت "سایر نقطه نظرات پرسشنامه به آن" اشاره داشته اند، درخواست برای بالارفتن کیفیت غذا، کاهش امور مربوط به بوروکراسی اداری و برقراری جلسات دانشجویان با مسئول آموزش بیمارستان برای ارائه مشکلات و نقطه نظرات ایشان بود. در حال حاضر در سطح جهان دیدگاه دانشجویان عامل ضروری پایش کیفیت در دانشگاه ها محسوب می شود. نتایج این مطالعه حاکی از رضایتمندی متوسط رو به پایین دانشجویان از امکانات آموزشی بیمارستان الزهرا است. با توجه به وسعت بالای این بیمارستان و تعداد زیاد دانشجویان در حال آموزش آن در بیش از ۳۵ رشته تحصیلی و تخصصی توجه مسئولین آموزش در این راستا بسیار ضروری است.

تقدیر و تشکر:

بدینوسیله از معاونت محترم تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی اصفهان به خاطر حمایت مالی و حمایت معنوی و همکاری در اجرای پژوهش حاضر سپاسگزاری می شود. همچنین از همه دانشجویانی که با تکمیل پرسشنامه، ما را در انجام این طرح یاری رساندند، تشکر می نمایم.

References

1. Gorden VN, Habley WR, Grities GR. *Academic Advising*. Second edition. San Francisco: Jossey-Bass; 2018
2. Alan C. Green, Wayne F. Koppes. Education facilities in the hospital for training. *Annals of the New York Academy of Sciences*.1988; 128: 661-9.
3. Jokar F, Haghani F. [Nursing clinical education,the challenges facing: A Review Article]. *Iranian Journal of Medical Education*.2011; 10(5): 1153-1160. [Full text in Persian]
4. Pazargadi M, Afzali M, Javadzadeh Z, Alavimajd H. [A propositional model for head nurses' performance appraisal in university hospitals of Tehran]. *Pejouhesh*. 2005; 29(2): 187-193. [Full text in Persian]
5. Kebriaei A, Roudbari M. [Quality Gap in Educational Services at Zahedan University of Medical Sciences: Students Viewpoints about Current and Optimal Condition]. *Iranian Journal of Medical Education*. 2005; 5(1): 53-61. [Full text in Persian]
6. Ala AR, Rajaei R. [Interns' Satisfaction Rate from Educational Status of Emergency Ward in Emam Reza Hospital of Tabriz during Academic Years of 2007-2008]. *Iranian Journal of Medical Education*. 2010; 10(3): 238-245. [Full text in Persian]
7. EmamgholiKhoshehchin T, Shojae F, Ahmadnia E. [The Survey of Educational Facilities of the Hospitals from the Standpoint of Midwifery Student of Zanjan]. *J Med Edu Dev*. 2009; 1 (1) :53-60. [Full text in Persian]
8. Hosseiny N, Karimi Z, Malekzadeh J. [The Situation of Clinical Education Based on Nursing Students' Opinion in Yasuj Nursing and Midwifery School]. *Iranian Journal of Medical Education*. 2005; 5(2):171-175. [Full text in Persian]
9. Najarian S, Sajadi S, Nazemi F (Translators). [Introduction to Medical Device Technology]. Tehran; Amir Kabir University; 2020. [Full text in Persian]
10. Konno J. [Hospital training methods and its problems for medical technician school students--from standpoint of educational facility (author's transl)]. *RinshoByori*. 1974; 22(1): 42-3. [Full text in Persian]
11. Omidvar S, Bakouee F, Salmalian H. [Clinical Education Problems: the Viewpoints of Midwifery Students in Babol Medical University]. *Iranian Journal of Medical Education*. 2005; 5 (2): 15-21. [Full text in Persian]
12. Haghani F, Mollabashi R, Jamshidian S, Memarzadeh M. [Physical Environment Status of Educational Clinics in Isfahan University of Medical Sciences: An Inseparable Part of Teaching-Learning Process in Clinic]. *Iranian Journal of Medical Education*. 2009; 8 (2): 239-245. [Full text in Persian]
13. Delaram M. [Clinical Education from the Viewpoints of Nursing and Midwifery Students in Shahrekord University of Medical Sciences]. *Iranian Journal of Medical Education*. 2006; 6 (2) :129-135. [Full text in Persian]

14. Zaighami R, .Faseleh M, Jahanmiri S, Ghodsbin F. [Nursing students' viewpoints about the problems of clinical teaching]. *The Journal of Qazvin University of Medical Sciences*. 2014; 8(1): 51-55. [Full text in Persian]
15. Hughes OI, Wade B, Peters M. The effects of a synthesis of nursing practice course on senior nursing students' self-concept and role perception. *J Nurs Educ*. 1991; 30(2): 69-72.
16. Khorsandi M, Khosravi Sh. [Evaluation of Clinical Education Nursing Students Perspective on Arak]. *RahavardeDanesh*. 2001; 5(1): 29-32. [Full text in Persian]
17. Shahbazi L, Salimi T. [Evaluation of Clinical Education Nursing & Midwifery Students Perspective on Arak]. *Journal of Sadoughi University of Medical Sciences Yazd*. 2000; 8(2): 79. [Full text in Persian]
18. Cheraghi F, Shamsaei F. [Senior nursing students perspective Hamedan University of Medical Sciences about Clinical Education]. *Pejouhesh*. 1998; 3(1): 156. [Full text in Persian]
19. Ghiasvandian Sh. [Effects of Clinical Teaching Associate (CTA) model on the clinical education of nursing students in selected hospitals in Tehran University of Medical Sciences]. *Teb&Tazkye*. 2014; 52: 10-17. [Full text in Persian]
20. Ghodsbin F, Shafakhah M. [Facilitating and Preventing Factors in Learning Clinical Skills from the Viewpoints of the Third Year Students of Fatemeh School of Nursing and Midwifery]. *Iranian Journal of Medical Education*. 2008; 7 (2): 343-352. [Full text in Persian]
21. Berimnejad L, Azarkerdar A, Haj Amiri P. [Survey of top 5 nursing students on effect of the development of clinical education in the School Nursing and Midwifery Ministry of Health and Medical Education, Tehran, Iran]. *Iranian Journal of Medical Education*. 2003; (suppl 10) :64. [Full text in Persian]
22. Kelly C. Student's perceptions of effective clinical teaching revisited. *Nurse Educ Today* 2007; 27(8): 885-92.
23. Wolf ZR, Bender PJ, Beitz JM, Wieland DM, Vito KO. Strengths and weaknesses of faculty teaching performance reported by undergraduate and graduate nursing students: a descriptive study. *J Prof Nurs*. 2004; 20(2): 118-28.
24. Bowen JL, Salerno SM, Chamberlain JK, Eckstrom E, Chen HL, Brandenburg S. Changing habits of practice: transforming internal medicine residency education in ambulatory settings. *J Gen Intern Med*. 2015; 20(12): 1188-9.
25. Mackway-Jones K, Walker M. *Pocket guide to teaching for medical instructors*. 1st ed. London: BMJ Books. 1999.
26. Dent JA, Ker JS, Preece PE. Twelve tips for setting up an ambulatory care (outpatient) teaching center. *Med Teach*. 2001; 23(4): 345-50.
27. Niknam F. [Problems in clinical training of teacher and student nurses and midwives in Tabriz University of Medical Sciences, 2004]. *Nursing & Midwifery Journal of Tabriz University of Medical Sciences*. 2006; 2(1): 20. [Full text in Persian]

28. Zamanzadeh V, Abdollahzadeh F, Lotfi M, Aghazadeh A. [Assessing Clinical Education Fields from the Viewpoints of Nursing and Midwifery Instructors in Tabriz University of Medical Sciences, 2006]. Iranian Journal of Medical Education. 2008; 7(2): 299-307. [In Persian]
29. Dehghani H, Dehghani K, Fallahzadeh H. [The Educational Problems of Clinical Field Training Based on Nursing Teachers and Last Year Nursing Students Viewpoints]. Iranian Journal of Medical Education. 2015; 5(1): 24-33. [Full text in Persian]
30. Mortazavi S, Razmara A. Medical Student Satisfaction in Different Educational Locations. Iranian Journal of Medical Education. 2011; 1(3): 51-54. [Full text in Persian]
31. Jourabchi Z. [Assessment of midwifery clinical education at programming, quality and quantity of teacher and student]. Iranian Journal of Medical Education. 2016; 2(0) :32. [Full text in Persian]